

«CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA»

OBSEQUI DEL AUTOR

a. D. *Carles Fages*.

DISCURS

LLEGIT EN LA SOLEMNE SESSIÓ INAUGURAL DE 1898

PER LO PRESIDENT DEL CENTRE

P. LLUÍS MARIÀ VIDAL

lo dia 21 de Janer de 1898

BARCELONA

TIP. «L'AVENÇ»: RONDA UNIVERSITAT, 4

1898

CENTRE ECONOMISTA DE CATALUNYA

DISCURS

LLEGIT EN LA SOLEMNE SESSIÓ INAUGURAL DE 1898

PER EL PRESIDENT DEL CENTRE

D. JERONIM MARIÀ VIDAL

DISCURS

LLEGIT EN LA SOLEMNE SESSIÓ INAUGURAL DE 1898

BARCELONA

EN LA BIBLIOTECA DEL CENTRE ECONOMISTA DE CATALUNYA

«CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA»

DISCURS

LLEGIT EN LA SOLEMNE SESSIÓ INAUGURAL DE 1898

PER LO PRESIDENT DEL CENTRE

P. LLUÍS MARIÀ VIDAL

lo dia 21 de Janer de 1898

BARCELONA

TIP. «L'AVENÇ»: RONDA UNIVERSITAT, 4

1898

Senyors:

PER lley ineludible que tanca en círcol rigorós els nostres actes, obligantnos en pausada revolució a repetirlos un per un, any per any, y dia per dia, nos trobem avuy celebrant una nova inaugural, com fa poch celebravem un nou aniversari de la nostra fundació, y com més enllà celebravem altres y altres periòdiques vetllades que marquen etapes successives del nostre camí, y que's destaquen com punts brillants en l'estela lluminosa del nostre treball.

Més l'acte inaugural representa quelcom més que una senzilla y ordinaria funció social: representa un moment de descans y de preparació: un *alto* fet en la carrera que tenim empresa, en algun modo comparable al que fa la caravana en sa llarga y dificultosa peregrinació, o l'exercit en la ruta que du traçada; que no deixa de ser llarch y difícil el nostre camí, ni li manquen a la nostra bandera perills que evitar y enemichs que vencer.

En semblant moment, la mirada gira instintivament al nostre voltant, tractant de contar les forces abans d'empendre de nou la marxa, y en veritat que porten tristesa a l'ànima els vuits que mostren les nostres files.

Un dia és un modest associat qui desapareix sense fer soroll ni deixar rastre de son pas a l'obra en que tots tre-

ballem, com l'obscur treballador que mor abans d'acabar la feina, sense que'l seu nom figuri may entre'ls que l'hauran portada a cap.

Altre dia paga son trist tribut algun excursionista distingit o un escriptor de gran mèrit, un d'aquells que omplen el món de les lletres ab sa fama; y aquest vencedor en cent combats literaris, cau ab estrèpit, com deya Homer dels seus hèroes, y el fet repercuteix per tot els àmbits on son nom y ses obres han arribat.

Tant pels uns com pels altres té l'Associació amorosos records; perquè és molt cert lo que deya un distingit escriptor català: que á la Societat ont un ver entusiasme hi regna y s'hi estableixen entre'ls seus membres llaços de sòlides afeccions, li passa com an aquelles desgraciades families que may se poden treure'l dol de sobre.

Més no és de cors varonils extenuarse en lamentacions estèrils. Que honrem als morts, és just, és un deber: ho han fet els homes desde'ls orígens de la Societat, abans y tot de que l'història obrís les seves pàgines, com ens ho diuen ab sa muda eloqüència'ls monuments megalítichs que'ls segles han respectat molt més que no respectaran tantes obres modernes com aixeca la vanitat humana; però ha d'aminorar la pena la fe que tenim en la nostra vitalitat. Ni hem de creure que Déu hagi llençat el motllo dels homes eminents, ni hem de fer a la joventut entusiasta que'ns rodeja, l'ofensa de no posarhi en ella tota la nostra esperança. La daurada espiga que ni'l vent ni'l segador s'emporten, cau y germina a la mateixa terra que l'ha criada; y aixís se troba nou foc de força lo que la mort ha semblat glaçar y destruir, y reviu en els que queden l'esperit d'estudi y de treball que animava als que'ns han deixat.

Ditxosos nosaltres, que vivim en un temps en que'ls coneixements se difundeixen acceleradament, y que, ben al revés d'aquells primers segles en que'ls monjos se passaven de convent a convent l'únich exemplar de la Bíblia que tenien, perquè'l copiarlo hauria sigut obra de molt temps y per demés costosa, avuy, encara no veyem surtir a llum

un treball, quan ja ne té esment tota la societat. L'impremta multiplica d'un modo fabulós les produccions de l'intelligència; les biblioteques públiques y particulars se nodreixen com per art d'encantament; y al posarse en contacte'ls homes per medi dels estudis, s'estrenyen més y més els llaços que uneixen a les innombrables varietats del saber, de modo que la literatura y les ciències y les arts y les indústries mateixes que'n són el fruit, totes evolucionen y creixen a l'impuls d'una mateixa força, com si una sola sava regués per un tronç comú les branques sens fi en que's divideix y subdivideix el treball de l'home.

Y si per un costat aqueixa facilitat de divulgar els coneixements fa progressar en massa a l'humanitat, no creyem que hi hagi contribuït poch també *l'esperit de moviment* que'n tot temps l'ha animada: aqueix desitj innat de recorre món nou, ja cedint a inclinacions guerreres, ja buscant corrents comercials, ja senzillament perseguint major suma de saber pera satisfer aquesta fam que devora les intelligències donades a l'estudi; maneres diferents, totes elles, de presentarse'l concepte de *l'excursionisme*, per grans que siguin les diferències que hi ha entre'ls plans, els medis y els resultats que donen totes aqueixes formes diferents de la movilitat humana.

Perquè, en més gran o més petita escala, *excursionisme* és rondar els voltants d'una comarca en busca de tradicions, de costums o de monuments, com escalar les crestes de les montanyes pera estudiar l'orografia d'un país; penetrar a l'Àfrica y sorprendre'ls secrets d'aquella feréstega civilització, com va fer l'intrèpit Ali-Bey; o bordejar les costes del Continent, com Phiteas, que 250 anys abans de J. C. va descobrir gran part del nord d'Europa desconegut dels grechs; o bé llençarse de ple als tenebrosos horitzons de l'Oceà com Colon, en busca d'un nou camí.

La lley del *moviment* que acompanya inseparablement a la matèria, y per la qual avuy no's concebeix el repòs absolut; aquesta lley que fa vibrar y moures eternament a l'àtom dintre de l'espai infinitament petit ont està allotjat,

com fa rodar en eternes revolucions al món planetari, als satèlits al voltant dels planetes, aquestos al voltant dels astres, y aquestos al voltant d'altres centres d'atracció, sembla com si's volgués significar també en els homes y en els seus actes de modo tal que res se fa estacionari, y que tot muda de lloch ab el transcurs dels temps, pera provarnos que també és contrari a la vida de la Ciència, de les Arts y de la civilització en massa un quietisme absolut.

L'Historia'ns ensenya com aquestos signes principals de la cultura s'han anat creant poch a poch en els pobles d'Orient; com s'han desenrotllat en nacions diferentes; com les ciències anaven després difundintse per Occident; com han reculat més tart refugiantse a la Persia quan al primer terç del segle vi Justinià I va fer tancar les escoles d'Atenes y Alexandria; com els alarbs, al segle vii, en la més grandiosa invasió que registra l'història, començaren a exténdreles, no parant fins a les costes del Océà, y arribant a ser en el segle x la nostra Espanya l'empori de la literatura, de les ciències y de les arts; com ha refluït després cap el cor de l'Europa aquella vida exuberant que s'havia concentrat a l'extrem Occident, y com, al mitj d'aqueixos va-y-ves dels progresos intelctuals, s'ha vist a la civilització que n'és resum y compendi, avançar majestuosa d'Orient a Occident, com si estigués en perpetua excursió.

Certament que en aquesta influencia que abans vos he dit, que l'esperit de moviment té sobre'l progrés general, no tots els signes de la cultura intelctual ne reben el mateix profit: les ciències d'observació ne són, sens dupte, les més beneficiades; més no costaria gaire provar que fins aquelles que més necessiten del repòs y de l'aislament, ne beneficien també; perquè si és veritat que'l botànich no podria augmentar el seu herbari sense llençarse a recórrer els plans y les montanyes en busca de les variades flors ab que la Providencia ha dotat a les regions segons sa altitud, son clima o la classe de son terrer; si és cert que'l mineralogista té de buscar en comarques apartades les especies

minerals, perquè, per rica que sigui una localitat, no hi ha acumulat may la naturalesa més que una petita porció de les produccions mineralògiques que la ciencia coneix; si l'entomòlech té d'anar rebuscant pels boscos, pels erms y per les esquerdes de les pelades penyes els insectes, que baldament buscaria prop de casa, perquè la diversitat d'espècies volen diversitat de règim, que sols en diversitat de zones poden satisfer; si el geòlech té de recorre món y més món pera ferse càrrech dels fenòmens variadíssims y sorprenents que les capes terrestres presenten, estudiar ses causes y deduhir ses lleys; si el paleontòlech ha de gratar la terra pera explorar els sediments fossilífers, trobant a dins d'un nòdul de pedra, o sepultat entre'ls detritus de les roques, el fòssil característich d'una formació; si l'arqueòlech ha de correr per poblats y despoblats, en busca dels restos que han deixat les passades generacions; si'l folk-lorista té d'anar de masia en masia recullint les tradicions, rondalles, usos y costums; també'l físich deixa de tant en tant el treball de son laboratori, bé siga per buscar a la proximitat dels macisos montanyosos l'influencia que les grans masses tenen sobre de l'acció de la gravetat, bé pera comprovar en les regions equatorials per medi del pèndol les variacions del diàmetre terrestre; també'l meteorologista puja al cim de les montanyes pera veure millor a través del pur aire de les grans altituts els imponents fenòmens atmosfèrichs, o bé recull de dins de la neu immaculada els petits granets de ferro magnètic que la pols còsmica hi diposita; també l'astrònom deixa'l silenci de son observatori pera trasladarse a llunyanes terres, desde on podrà estudiar els eclipses y afegir nous datos al coneixement del món sideral; també l'arquitecte ha de visitar els models, que existeixen disseminats, dels istils que la construcció ha adoptat en distintes èpoques, si vol conèixer, millor que pels sols llibres, les meravelles de l'art de construir; també l'historiador té de recorre els arxius pera treure d'entre'ls documents salvats del furor de les guerres les cites que aclarin els punts duptosos y per assegurar-se de l'autenticitat de molts d'ells; també'l novelista

té d'estudiar les comarques, si vol descriure fidelment els tipos que's proposi; y també'l filòlech ha de constituirse a tot allí on vulgui conèixer a fons el llenguatge y sa fonètica.

De modo que a tothom, en general, l'excursionisme dóna'l medi d'ajudar-lo en ses aficions. Y si així no fos, ¿com s'explicaria que aquí, aon fem de l'excursionisme una religió, ens trobem formats en heterogenia però compacta falange, literats y arquitectes, artistes y aficionats, advocats y comerciants, metges y enginyers?

Donchs ja que tenim el convenciment de que a tots, y a tots els rams de l'humana cultura, és d'utilitat l'excursionisme, passem, senyors, seguint el símil ab que he començat aquest discurs, a recullirnos un moment dins de nosaltres mateixos y a examinar quin camí hem fet, com hem complert la nostra missió aquest any.

Prou ho dóna a entendre la ben escrita memoria que acaba de llegir el senyor Secretari, aon res hi ha oblidat, y fàcil ha de sernos anar per seccions, analisant y midint la nostra tasca.

Folk-lore. Paraula estranya, més ja d'universal acceptació.

Branca de la literatura que abraça tot lo que té d'interessant el modo de ser d'un poble. Si s'interna en la tradició, arrenca dels confins de la realitat y s'enlaira fins els més vaporosos ensomnis; barreja de religió y de paganism, de malícia y de senzillesa, de rudesia y de cavallerositat, porta a la nostra memoria els fets heroichs de l'història y les faules de la mitologia, y les sublimitats de la paraula sagrada, entre les ignocentes narracions que escoltavem embadalits, quan erem nens, a la vora del foch.

Si'ns descriu els usos y les costums d'un poble, o d'una encontrada, ens sembla que'ns arrenca d'aquesta híbrida societat en que vivim y que'ns transporta an aquells temps en que la tirania de la moda forastera no havia encara destronat al *ret* y al *gipó* y a la *barretina* y a la *calça curta*.

¿Què hem fet en aquesta interessantíssima branca de la literatura catalana?

Preneu la *Walkiria del Vallès*, y en aquesta poètica llegenda veureu com D. Francisco Maspons, que és mestre en això, hi ha abocat el més delicat sentimentalisme, narrant un argument de caràcter alemany, però de nacionalitat ben nostra, ab l'agradable naturalitat y la sobrietat d'expressió del cuento català.

Llegiu les *follies* arreplegades per D. Cels Gomis, y en aquelles quartetes, sempre alegres, tot sovint burlesques, s'hi veu a l'ajogaçada musa popular fent uns cops esclatar la franca rialla de la gent ruda y senzilla, y altres cops deixant espurnejar els odis y animositats que separaven abans els pobles vehins, y que han portat entre ells a tantes escenes de barbarie.

Escolteu les *cançons velles* que mossèn Vicens Bosch ha publicat, y ¿no se us llençarà l'esperit a rabejarse en aquelles tendres harmonies, unes lentes y melancòliques com si fossin ressabis d'una tonada oriental, altres precipitades y alegres com el cor de la joventut que les inspira?

Y si passem a parlar de l'Historia, d'aqueixa dipositaria dels fets, y llibre aon la moral y la perversitat dels temps s'hi estampen per igual pera servir de mirall a l'humanitat, ¿són sense valor els curiosos datos del monestir de Gerri, que'ns ha donat en Carreras y Candi, ont hi palpiten les sanguinaries escenes de la revolució del primer terç d'aquest segle?

En les necrologies, tant de personatges d'ara com de temps passats, ¿no han retratat la ploma d'en Massó, d'en Maspons y d'en Comas, les simpàtiques y estimades figures de n'Aguiló, en Bosch y en Amadeu, ab la perfecció de la fotografia, la justesa de la crítica y el calor del verdader patriotisme?

Donchs, en materia de viatges, no mereixen tampoch ser oblidades les excursions a dintre y a fòra de la Península que hem publicat, arreplegant en elles datos de tota mena.

Passa de 1,500 el número de kilòmetres que hem recorregut en aquest any.

Passen de 60 els pobles ont hem posat el peu.

Hem visitat una vintena de monuments religiosos, entre'ls quals els més importants són Sant Pere de Roda, l'iglesia de Castelló y Sant Benet de Bages.

Hem fet l'ascensió de tres pichs, sent els més importants el turó de les Agudes, al Montseny, y el de Pedraforca, al Pireneu.

Hem explorat una dotzena de coves, de les que la més important és la *cova fonda*, y hem registrat quatre avenchs, dels quals el més fondo és el de *Can Sadurní*.

Hem tractat en públiques conferencies sobre gramàtica, sobre literatura, sobre geografia, sobre higiene pública; y els noms dels socis Srs. Brunet, Cabot, Ferrer, Oller, Vayreda, Rierola y altres, han ressonat sovint en aquest local.

Hem obert de nou un certamen pera premiar un tractat de Geografia catalana, y hem ofert un premi pera un dels temes dels Jochs Florals.

A dins de casa hem ordenat y classificat la biblioteca, y estem formant un índex metòdich de tot lo publicat per les associacions y per ses predecessores, que's donarà a llum així que estigui terminat.

No demostra pas aquest examen de consciencia que'ns haguem adormit al sò dels aplaudiments guanyats en els passats exercicis; y ara, donchs, contents de nosaltres mateixos, arribem al moment de mirar endavant, passem a ferho y a senyalarnos el camí.

Si poguessim retenir a la memoria tot quant nos ha dit la paraula franca y lleal dels que han anat ocupant aquest lloch abans de mi, ¡quina hermosa ensenyança no formariem ab els plans, els concells y les consideracions que'ls hi dictaven son amor intens a l'Associació, y el coneixement que de sos interessos tenien!

Podrien les especials aptituds de cada hu imprimirhi determinades tendencies; però tots han recalcat sempre en la necessitat de que l'excursionisme sigui *profitós*, procurant apartar el nostre treball d'aquell infructuós moviment que va inspirar al cèlebre Iriarte la faula del *cavall y l'esquirol*.

Profit, exigeix estudi; estudi, vol observació; d'això a l'excursionisme científich no hi ha més que un pas; y veus-aquí perquèls fundadors de la primera societat d'excursions a Catalunya l'anomenaren *Associació d'excursions científiques*, temerosos de caure en l'extrem oposat, que conduiria insensiblement a un excursionisme purament higiènic, quan no passés a ser lo que modernament se denomina *sport*.

Y ara jo pregunto: serà lícit accentuar més el caràcter instructiu de la nostra associació, y encarrilar més en alguna secció el sentit científich que ja té de per sí, sense contrariar les tendències originaries, ni rompre violentment ab els procediments usats?

Escoltem per això lo que'ns diuen varis discursos inaurals:

«Si una llengua vol viure, es precis que's trempi en totes les manifestacions de l'esperit, que s'enriqueixi ab tots els dialectes tècnichs, y que bategui ab la vida entera de la realitat y de l'intelligencia. El catalanisme científich vol parlar català: aquí a la nostra societat li hem obert els braços, y aquí s'espera, mentres tant que'ls passi pel cor als catalanistes crear de debò Academies de la Llengua, de l'Historia, de l'Art y del Dret de Catalunya.» (Rubió y Lluch, 1892.)

«Aixís la nostra Associació, al titularse d'*excursions científiques*, no ho fa en sentit pompós ni ab pretensions acadèmiques: és solament perquè en ses excursions y en els medis de que's val pera son desenrotllo, se proposa un fi científich, com és adquirir sos associats noves fonts d'illustració y difundir els coneixements adquirits, això és, estudiar y ensenyar, coneixer y fer coneixer.» (Torras, 1886.)

«Essent l'excursionisme un sistema *docent*, una manera d'adquirir una munió de coneixements que figuren entre les principals branques del saber humà, armonisa perfectament ab les tendències amples y expansives de la moderna cultura intellectual.» (Aulestia, 1884.)

«Per això la societat nostra, ja desde sos albors, no's circoscriu a un estudi determinat. Sense pretensió d'en-

ciclopèdica, però tement l'exclusivisme, y considerant útil y quasi indispensable la cooperació de tots els catalans, no entén lo mot *científica* en sa accepció concreta, sinó en sa més amplia significació.» (Riera y Bertran, 1882.)

No cal, senyors, multiplicar les cites: ben clar se desprèn d'aquestes que l'ànim de cap dels que han dirigit els passos de l'associació no ha sigut may conduir-la cap al cultiu de la ciencia pura. Lo que tots han perseguit és la ciencia en son concepte més ample: és el *saber* en general, del qual la ciencia no és més que un ram; y per això, tant quan la societat ha portat el qualificatiu de *científica*, com quan no l'ha portat, han capigut sempre en ella totes y cada una de les més oposades manifestacions de la cultura.

Més si ningú ha pretès may allò, tampoch ningú li ha refusat l'entrada; y menos avuy, que la vulgarisació de les ciencias ha arribat a un grau tal, que ses més elevades concepcions estàn en boca de tothom, y que'ls aparatos més curiosos y les més noves invencions se troben a l'alcanç de totes les fortunes y de totes les intelligencies, per arrencar dels cors més frets y dels esperits més positivistes, crits d'admiració pel progrés científich actual.

La ciencia!... L'energia dels sigles combinada ab la del geni, com diu Littré; instrument que posa Déu al servey de l'intelligencia pera que a modo de màquina més y més poderosa, vagi penetrant en els secrets de la materia!

Què seria, sense ella, de la civilisació? ¿D'on treu el progrés sa empenta formidable, sinó dels avenços que les ciencias donen, y que retrunyen tot seguit a l'edifici de l'Industria, fent naixer a cada pas noves arts y majors perfeccions?

La ciencia, treballadora infatigable, que no hi ha camp que no cultivi ni obscuritat on no hi dirigeixi son resplendor; sempre serena al mig de les convulsions en que l'humanitat s'agita, sempre lluitant, pera vencer els obstacles que s'oposen al benestar social, ab sa falange d'apòstols, sempre estimulats per les glories que'ls seus hèroes van conquistant, y sempre animosos, a pesar de les víctimes que van deixant d'entre ells.

Però sí, armada ab els atributs de Minerva, no estaria bé en aquesta casa, vestida ab l'hàbit del treball bé pot entrarhi, aquí on també guià els treballs nostres un sentiment noble y generós com és l'amor de la patria, y aon, si registressim les nostres llistes, també trobariem noms gloriosos, y també ne trobariem d'altres que han sigut víctimes de la seva vocació.

Permeteu, donchs, ane qui deu, al seu poch o molt contacte ab alguna de les ciències, lo poch que és, que, tractant de fer desde aquest lloch tot lo que sigui compatible ab l'esperit de la nostra associació, intenti donar impuls dins del nostre país a dugues branques, sortides de les ciències d'observació, que caben perfectament dintre del programa de l'excursionisme, y que poden donarnos lo que tots a l'Associació li desitjem, que és *honra y profit*.

Aquests són la *Fotogrametria* y l'*Espeleologia*.

No han de quedar, no obstant, endarrera les demés aficions que'l CENTRE cultiva; y en prova d'això, durant l'any que comencem desenrotllarem en forma de petits cursos varies matèries tant importants com són les que heu sentit en el programa que ha llegit el senyor Secretari; programa que desempenyarem uns quants associats, sense més mòvils que'l desitj de ser útils al CENTRE y al país, y qual sol anunci ha contribuït, en part principal, a que l'Excma. Diputació de Barcelona hagi decidit ajudarnos ab una subvenció anyal, conseguintse aixís lo desitj tantes voltes expressat pels vostres presidents, y que ja vuit anys enrera feya exclamar a n'Ubach y Vinyeta:

«Mentres l'individual iniciativa de l'excursionista no vagi seguida de l'apoyo material, en va s'arrençarà al calor de la familia y, esmersant diades que altres dediquen al descans, afrontarà soleyades, plujes y fadigues per escalar el cim d'una montanya y construirhi un refugi pels qui seguiràn sa petja, y un observatori pels qui vulguin llegir els problemes de la ciencia en el llibre immensíssim de l'espai. Aviat les ruïnes de tot lo que hagi emprès seran irreversable testimoni de l'esforç dels dèbils y de l'indiferencia dels poderosos.»

Vos he parlat de la *Fotogrametria*.

L'any passat vos indicava'l desig d'ajudar a la cartografia del nostre país, excitant el zel dels nostres companys perquè prenguessin datos topogràfics en ses excursions, y, si fos possible, premiar els treballs que's presentessin. Ja era'l meu ànim allavors ajudar desde aquesta cadira a la consecució d'aquest fi utilíssim, y el medi més eficaç que he trobat és el d'ensenyar pràcticament de quin modo's pot fer profitosa una de les aficions més corrents avuy en l'excursionisme, y que no per ser un art conegut de tothom deixa de ser la més meravellosa de les invencions d'aquest segle: la *Fotografia*.

¿Qui no s'encanta, senyors, davant dels progressos que la física ha fet en aquesta bellíssima secció que s'ocupa del més admirable dels agents naturals, com és *la llum*!

¡La llum, que'ns permet saber l'existència de tants mons a distancies immensament grans, y ens permet també estudiar la composició íntima dels sers de dimensions infinitament petites! ¡La llum, que vesteix ab contrastes d'ombra y de color el paisatge vivent y la naturalesa inanimada! ¡La llum, que'ns anonada ab vivíssims resplendors quan esclata la còlera del cel en tempestat furiosa, y que's doblega en corva immensa de suavíssims colors quan, ab l'arch de Sant Martí, Déu anuncia la pau a l'home atribulat y el retorn dels elements a son equilibri! ¡La llum, que'ns fa coneixer l'alegria, la pena o l'indignació dels nostres semblants, abans de que'l llenguatge o l'acció siguen instruments de les passions humanes! ¡La llum, que, ab tot y ser imponderable, y ab tot y moures ab velocitat quasi inconcebible, ha sigut encadenada y subjugada per l'home, y obligada a treballar ab ell, com el més humil operari, entre'ls reactius del laboratori y dins de les quatre parets de la cambra fosca!

No hi ha res, senyors, que's presti més a la nostra admiració que l'invent que ha sapigut estampar en un full de paper el ràpit vol de l'aureneta, l'aigua que cau en espumosa cascada y el llampech que serpenteja pels núvols, ab la mateixa facilitat que copia l'immòvil massa del mo-

nument arquitectònic, o la tranquil·la quietut del paisatge, o l'expressió del rostre de la persona estimada; y que, no content ab tot això, no tenintne prou ab reproduir lo que's veu, ha sapigut en aquestos últims temps fer accessible a la nostra mirada lo que està ocult, lo amagat dins del nostre pit o dins de sòlida caixa, com si volgués resucitar y fer verdaders a fins del segle XIX els prodigis mentiders de l'astrologia y de la nigromancia de l'Edat Mitjana.

Donchs bé: la fotografia, que va naixer a França en el primer terç d'aquest segle, y que per llargs anys va ser sols un art de retratista y un medi de guardar records, més o menys artístichs, dels països visitats, va convertirse, en mans del coronel Laussedat, que és l'inventor de la fotogrametria, en una aplicació verament científica: en un nou procediment topogràfic que facilita extraordinàriament les operacions d'aixecar plans; procediment que avuy s'aplica y s'ensenya a Alemanya; que a Italia y als Estats Units ha donat grans resultats, però que a Espanya és encara poch conegut.

Per medi d'ell l'arquitecte, el militar, l'agrimensor, l'enginyer, el topògraf, poden pendre'ls datos necessaris pera construir el plan de l'edifici, de la fortalesa, de la propietat, de la comarca en que ha de passar un camí, o de les montanyes que la volten, ab una mínima part del temps que s'emplearia pels procediments ordinaris.

Y aquí teniu el secret de lo que m'ha mogut a proposarme explicar aquest procediment desde la modesta càtedra de la nostra Associació, és a dir: la facilitat y la brevetat del treball, que'l fan accessible a tants aficionats a la fotografia, podent aixís transformarse de *touristes* en topògrafs y anar enriquint ab plans de detall o de conjunt el coneixement de la Geografia catalana.

Vos he parlat també de l'*Espeleologia*, y aquesta paraula no és desconeguda per vosaltres si recordeu algunes vetllades y conferencies de l'any que acaba de transcorre.

És aquesta una branca novíssima de les ciències geològiques, que obra un nou món a la mirada de l'home: un món subterrani, un sub-sol aon, per lo mateix que la Naturalesa semblava haverne privat l'accés, hi ha més interès en recórrer y estudiarlo, per sorprendre'ls secrets que dins dels seus intrincats laberintes hi guarda amagats. Y cregueu que no és sols un fi científich el que persegueixen aquestes investigacions: és també un fi industrial, un fi utilitari; de modo que si per un costat, ab aquesta classe d'excursions, conseguim (com deya enginyosament un dels meus companys de Junta) anar extenentse per sota terra'l territori català, ja que ha passat a l'història l'època de guanyarnhi per defòra, també podrem adquirir nous coneixements científichs ab els descobriments prehistòrichs que en més d'una ocasió vos he comunicat, y també conseguir beneficis pera l'agricultura y pera l'industria, com no fa gaire que ho ha lograt en una de ses primeres exploracions el jove y entusiasta excursionista, company nostre, Sr. Font y Sagué.

Senyors: com més se mira y se fulleja'l gran llibre de la Naturalesa, més se postra l'home y s'humilia davant del seu Creador, al veure que res és inútil en la seva obra y que tot se lliga y relaciona en misteriós enllaç.

No ha bastat a la seva previsió infinita soterrar boscos immensos en remotes èpoques geològiques, pera que, convertits en combustibles minerals, pugui l'home aprofitar la seva energia y donar així a l'industria l'impuls més gran que jamay ha rebut, ni omplir de filons metalífers les esquerdes de l'escorsa terrestre, pera que ell hi apliqui'l seu enginy a fi de trèuren els cobdiciats metalls; sinó que fins dels feréstechs soterranis naturals que penetren al cor de les montanyes, aon l'imaginació popular hi forja llegendes terrorífiques y d'aon ne fuig la gent senzilla semblantli que per ses boques ne surt el baf de la mort, n'ha fet manantli de vida, fenthi circular amagats caudals d'aigües cristallines pera que l'home les busqui y aprofiti; o bé ha fet habitarlos segles y més segles per animals selvatges, a fi de que l'home pugui més tart

utilisarne les terres que s'hi troben, per adobar els seus camps.

Aquí seràn cavitats més o menos accessibles, y llavors és molt probable que l'home primitiu n'hagi fet sa venda y que hi trobarem els seus restos o restos de la seva industria; allà seràn forats d'impossible accés, si no's disposa de medis adequats d'exploració; y allavors, si la prehistoria no pot trèuren profit, podràn trèuren l'hidrologia, la zoologia y l'higiene, y surgirà d'aquells antres oblidats problemes importantíssims.

El *geòlech* se preguntarà: ¿com s'han format tant capritxoses excavacions, que representen llarguíssims temps de treball, aquestos túnels naturals y aquestes galeries toques e irregulars ab que la naturalesa desplega qualitats de minayre, tant aviat foradant la roca més dura pera obrirhi estrets y tortuosos camins, com excavant a dins de sa massa departaments grandiosos, que per ses dimensions colossals semblen contradir totes les lleys de l'estàtica, y decorantlos després, ab femenina coqueteria, ab gracioses columnetes d'estalactites y penjolls de blanquíssims y delicats sarrells?

A l'*higienista* li interessarà saber que molts d'aquestos avenchs o esquerdes de les roques solen tenir subterrània comunicació ab els manantials que surteixen als pobles, y que és gravíssima falta la costum, tant seguida per la gent de fòra, de llensarhi'l bestiar mort, avuy que se sap que les aigües ab que'ns alimentem són el vehicul de tanques malalties infeccioses.

Porteu al *zòlech* a explorar aquestes regions desconegudes, verges de tota llum, y dins de l'amagada escaleta, o en el fons del llach o del torrent subterrani, hi trobarà una fauna curiosíssima: hi trobarà la vida, separada del món habitat per un gruix enorme de roca. Petits animals semblants als que viuen afòra, però cegos, y en cambi dotats d'un desenrotllo prodigiós dels òrgans tactils.

Y mentres que'l *botànich* observarà en la senzilla flora d'aquestos replechs interns de la terra les variacions que en el color y en la forma ha donat a les especies vegetals

la falta de claror, y mentres el *físich* y el *meteorologista* examinaràn els fenòmens de l'acústica o de la neumàtica a les grans profunditats, l'*agricultor* y l'*industrial* se preocuparàn en primer terme de veure si, girant el curs natural de les aigües subterrànies, o embassantles perquè remonti son nivell, pot augmentarse l'extensió del terreny regable o la força del seu motor.

Per atterradora què sigui la silenciosa soletat de les entranyes de la terra, no ha d'imposarnos: no'ns hem de recordar d'aquella poètica balada de Schiller, basada en una situació semblant, quan pinta a l'intrèpit nadador que's llença al fons del mar a buscar la copa d'or, y el terror que s'apodera d'ell al veure rodejat pels monstres de l'abim, tant lluny de tot auxili humà, sol, tot sol, sota de les amples ones. Pensem, més bé, en la satisfacció que dóna al nostre esperit la troballa del més petit descobriment; satisfacció més gran, molt més gran que l'alegria que inonda al cor quan, després de tant llarga fosca, tornarà la llum a ferir el nostres ulls; dolcíssima y afalagadora impressió que ja retratava Plató al pintar l'efecte que en un home que hagués nascut y viscut sempre dins d'una caverna, en la més absoluta obscuritat, havia de causarli el sortir un jorn a la cara de la terra y veure per primer cop la llum del sol.

Gran és, donchs, el benefici que pel saber en general y pels interessos particulars pot dur aquesta nova ciencia; més com, sense disposar de material a propòsit, no podríem impulsar aquestos treballs, ni donar als valerosos exploradors de sota terra la confiança que's necessita tenir en els medis de practicarlos, a adquirirlo destinarem part dels nostres recursos, sense desatendre les obligacions principals.

Vaig a terminar. Per lo poch que us he dit podeu, senyors, comprendre quant fàcilment s'acomoda la feyna de l'excursionista a tots els gustos y a totes les aptituds, y que tenim ample camp ont exercitar la nostra activitat. Si per una part veyem escursarsens la tasca, perquè'ls conei-

xements que anem adquirint són partides a restar de la massa de saber que perseguim, per altra part, a mida que anem descobrint y arreplegant, trobem que's van aixamplant els límits de la nostra investigació a la manera d'aquell que, a l'escalar una montanya, veu anarse dilatant el cercol de l'horitzó a mida que pot estendre sa mirada per damunt de les altures que voltaven la vall.

En cambi, no hi ha dupte que les dificultats que s'oposen en general a tota obra plausible, van disminuint ab la constancia y ab el temps. L'*ignorancia* va reculant ses fronteres: ja no's veu aquell burlesch somriure ab que eren mirats els primers que buscaven les ruines d'oblidats monuments y s'encantaven davant de les obres de mèrit despreciades de tothom. Ja no's reb a pedrades als excursionistes que van a honrar la memoria d'algun català ilustre. Són ja moltes les mares que, a exemple de la que citava Argullol, renyen al seu fillet si ha fet la travessura d'esborrar l'inscripció de l'antiga làpida, y priva aixís «que'ls senyors que vinguen la puguin llegir».

Més queda encara en molts llocs, com a fruit de l'*ignorancia* dels temps passats y de l'*egoisme* dels temps presents, certa indiferencia que és més difícil de combatre, perquè res és més difícil que calar foch a lo que de sí és incombustible; y bé diu l'adagi que «no hi ha sórt pitjor que'l que no vol escoltar». Ab aquesta indiferencia veu tal poble com l'arcalde destrueix una antiquíssima torre pera aixecar ab ses pedres un nou casal; ab glacial indiferencia veuen altres vehins com pel mig d'un conreu passa y repassa l'arada, esmicolant el mosaich romà que s'hi va descobrir; y ab igual indiferencia mira'l potentat com dins de sa hisenda van cayent una darrera de l'altra les arcades del venerable monestir, y se pensa haver complert, responent ab cortesanies paraules, a les instancies que se li fan pera que'l conservi.

El *positivisme*, que és un dels signes més marcats de la societat actual, és un altre enemich ab el qual l'excursionisme té de lluitar ab gran desventatja, perquè l'aritmètica és una enemiga terrible de l'entusiasme. La ciencia

que redueix a xifres totes les utilitats de la vida, anula molts esforços, quan demostra que'l capital que s'hi gastaria no rendiria cap interès pecuniari.

Y quan aqueix esperit d'especulació, en lloch de combatre a l'excursionisme, vol estimularlo y encarna dins d'ell transformantse de *rèmora* en *esperó*, allavors, lluny d'aixecarlo, el rebaixa fins a convertirlo en aquella forma nova, *fi de segle* (com ara's diu), que'ns ha vingut de l'estranger, y que no és més que una variant més o menos enginyosa d'una coneguda novela de Juli Verne. Aquestes passejades de compromís en que's té d'anar voltant la terra a rahó d'un cert número de kilòmetres diaris, y no pera descobrir un nou continent, sinó per cobrar, a l'acabar, una suma concertada, no compleixen cap dels fins de l'excursionisme ben entès, y no logren sinó fer bona l'antiga màxima de que «és vana tota gloria quan no està cimentada en actes d'utilitat».

Ben diferent és el medi en que'ns movem nosaltres, ja ho sabeu: per *mòvil*, el més pur patriotisme; per *instruments*, l'estudi y l'observació; per *premi*, la grata satisfacció d'haver sigut útils al país.

Aixís és com anem alçant el vel que cobria tantes bel·leses, y fem penetrar poch a poch l'amor a les coses de la terra en els recons més apartats, portant ab el nostre exemple y ab els nostres escrits la calor de l'entusiasme pera anar rebifant totes aquelles energies que encara no siguen ben mortes, en bé de la reconquesta de tot quant mereixi ser guardat.

Jamay s'apartarà de la nostra mirada'l simbòlich segell de la nostra associació: l'artista hi va figurar la claretat del nou dia apuntant per dalt de Montserrat; alegoria bellíssima que'ns representa com per damunt de les crestes de la montanya sagrada surt el sol, l'etern excursionista, y, sacudint a sobre de Catalunya sa cabellera d'or, li diu: «Desperta! Réntat en les pures fonts de l'Historia; mírat en el mirall de les passades generacions; vesteixte els hàbits de serietat, de modestia, d'honradesa, de prudent energia que adornaven als antichs y los hi donaven aque-

Illa individualitat y distinció que admirem en sa memoria. Desperta, que'l soroll de la llançadora y el brugit de la maquinaria, si donen pa y béns materials, no porten aliment a l'esperit; y aquest vol aixecarse en la contemplació de la naturalesa, en l'estudi dels temps passats, en l'anàlisi de les costums, de les tradicions, del llenguatge, de la literatura, de les obres de totes menes que'ns han deixat. Despèrtat, y segueix l'impuls que't donen tots aquestos animosos compatricis que uns en una forma, altres en una altra, agrupats baix noms diferents y ab medis diferents, però tots tenint per nord una mateixa estrella, treballen per la renaixença de la patria estimada!»

Senyors y companys, aquesta veu és la que sentien els nostres predecessors, y és la que sentim nosaltres: donchs, a treballar un any més, ab més dalit que may. Després, els que vindrán diràn si havem fet lo que deviem: nosaltres podrem estar tranquils, si havem fet lo que hem pogut.

HE DIT.

